

**SLOWANSKÉ
STAROŽITNOSTI.**

SEPSAL

PAWEL JOSEF ŠAFÁŘEK.

**ODDÍL DĚJEPISNÝ.
SWAZEK VI. ARCH 51 — 64.**

POMOCÍ ČESKÉHO MUSEUM.

W PRAZE, 1837.

TISKEM JANA SPURNÉHO.

N Á W Ě Š T J.

Tímto šestým swazkem, kterýž P. T. panům Předplatitelům zdarma se odewzdává, dokončeno gest prwnj čili děgepisné oddělenj Slowanských Starožitnostj.

Času wygítj druhého čili mrawopisného oddělenj gestě určiti nelze: budaucně o tom zvláštnj návěštj se vydá. Též mapy, k tomuto oddělenj chystané, wětšj a anplněgšj, nežli z počátku umj-něno bylo, teprwé pozděgi se wydaj.

Cena 5 zl. stš. za toto prwnj oddělenj trwati bude až do wygítj druhého oddělenj, z přjčiny, aby i méně zámožnj snáže ge sobě kaupiti mohli.

W Praze dne 27. Zárj 1837.

Wydawatel.

všech nespokojených anebo od Frankův utiskovaných Slovanův, anobř i samých Němcův, proti vládě krále Ludwika pletičky a pikle snujících. Český kníže Slavitěch, l. 857 od Baworův z města svého Witorazi vypuzený, hledal a nalezl u Rastice přístulku (srov. §. 39. č. 5.); důstojníci Ludwиковi, hrabata Werinhar a Gundacker, gsauce auřadův svých zbaveni, k němu přišli; sám nejstarší syn králův, Karloman, výwoda korutanský, wstoupil s Rasticem 861 — 863 we smlauwu, chtěge se ubezpečiti proti hněwu a pomstě otce svého; totéž učinil druhý syn, Ludwik mladší, když l. 866 proti otci se zbauril³³⁾. Z toho ze všeho dostatečně wyswjtá sláva knjzete Rastice a dowěra, kteráž požýwal w cizině: o mohutném a blahoděgném wladařenj geho w samé vlasti, při urputném mlčenj zahraničných prameňův, gen z běhu a spogitosti důležitých přjběhův, za panowánj geho stalých, auplného poněť nabyti můžeme. Do této zagisté mjrné doby geho panowánj připadá sestawenj weliké řjše morawské, wzdorugcej všem autokům cizincův až do přibytj Uhrův, též nwedenj slowanské liturgie w obogj Morawě a w Čechách, události na onen čas w celém Slowanstwu gisté ney-důležitějšj. Umjniwše o požehnaném apoštolowánj bratřj Konstantina a Methoda w Morawách hned njže něco obšjrněgi zmjnu učititi, postaupjme zde bez přetrženj u wyprawowánj hlawnjch děgův panownjkův morawských. Neodwislost Morawy, ačkoli skutečně od l. 855 stáwagjej, nikdy od krále německého wyslowně uznána nebyla. Gíž l. 863 král Ludwik proti Rastici, s Bulhary spolčenému, wálku pozdwihnati zamýšlel³⁴⁾, s čehož však tehďáž geště sešlo. Než l. 864 wyprawiw se s walným wogskem do pole, aplehnul geg w městě Děwině w Morawě ne-daleko nynějšjho Hradiště, a nemohaucjho odolati toliké sjle do-nutil ke slibu wěrnosti³⁵⁾. A však gíž l. 866 byl Rastic od syna králowa, Ludwika, a některých páňův německých k no-wému powstánj naweden. Naposledy wypukla l. 868³⁶⁾ záhubná wogna mezi králem Ludwikem a Rasticem, w njž z počátku s obogj strany bez prospěchu bogowáno. Léta 869 rozšjřilo se diwadlo wálky: Čechowé a Srbowé, spogenj s Morawany, wpadli do Bawor a Durinska; Swatopluk, synowec Rasticův, gak se zdá knjže Nitranský, wystaupil ted' poneypřwé na bogišti. Král Ludwik wystrogil troge weliké wogsko do pole; syn geho, Lud-wik, wedl Sasy a Durinky proti Srbům, druhý syn Karloman

³³⁾ *Hincm. Rem. Ann. ap. Pertz I. 455. 459. 473. Ruod. Fuld. Ann. ib. I. 374. 379. sq.*

³⁴⁾ *Ruod. Fuld. Ann. a. 863. Rastizen Margensium Sclavorum ducem cum auxilio Bulgarorum ab oriente venientium ... domaturus.*

³⁵⁾ *Annal. Fuld. ap. Pertz I. 378. In quadam civitate ... Douina id est puella. Srow. Boček Cod. dipl. Morav. I. 113. dipl. a. 1030. Juxta Vueligrad ... in loco quondam civitatis Deuin. Posawad to mylně na Dě-win u Prešpurku vykládali.*

³⁶⁾ *Hincm. Rem. ap. Pertz I. 482.*

Bawory proti Swatoplukowi, třetj wogsko ze Frankůw a Šwabůw, gjmž král sám osobně Rastice potřjti mněl, pro nemoc neymladšjmu synu Karlovi ke správě poručil. Oba králowici wpadli do Morawy; Karel, gak se podobá, z Rakus, Karloman z Pannonie, nenalezagjce tuhého odporu. Karel, přibljžiw se k neobyčegně twrdé pewnosti Welehradu³⁷⁾, pálił a plenil ukrutně w celém okolj; Karloman, přistaupiw od gihu, spogil se s bratrem někde w Morawě, na východ od nyněgšjho krage Hradišského. A však, napleniwše se bez ljtosti, hlawnjho cje swého, pokorenj Rastice, nedosáhli³⁸⁾). Obywatelé ustupowali před nimi do kragin hornatých; nedostatek potrawy a giné nehody přinutily ge posléze ke zpátečnjmu taženj. Král Ludwjk naklonil se ku pokogj, straně geho newšeligak wýhodnému³⁹⁾. Tjm způsobem stál Rastislaw z počátku l. 870 na wrchu swé moci a sláwy, hotow gsa požjwati krvawě dobytého mjrů ke swému i národu swého blahu. Ale osudowé, ginak byli ułožili! Wlodo- bažný synowec geho, Swatopluk, netrpěliwě nesa poslušenstw, gjmž přjsnému strýci a panownjku powinen byl, propūgčil se chytrým Němcům za nástrog pádu swého dobrodince. Předě wšjm s audělnau swau kraginau wzdal se pod wrchnost a ochranu ejsařowice Karlomana⁴⁰⁾. Brzo potom swého strýce, chtěgjcjho geg pro toto odpadnutj ztrestati, aukladně gal a auhlawnjmu nepřjtelu Karlomanowi wydal, kterýž nešťastného starce řetězy stjženého do Řezna odeslal. Král Ludwjk, podaw geg k sandu z Frankůw, Baworůw a některých manj sebraných Slowanůw složenému, mjsto wyrčeného naň trestu smrti obě oči mu wylaupiti a pak geg do něgakého německého kláštera zawjřiti dal, kdež, newědomo kdy a gak, zahynul⁴¹⁾. Takowý konec wzal

³⁷⁾ Annal. Fuld. ap. *Pertz* I. 381. Illa ineffabilis Rastizi munitio et omnibus antiquis dissimilis. Že to na nyněgšj Hradišě, dřewnj Welehrad, rozuměti se má, patrno z položenj mjsta tohoto, na ostrowě w ř. Morawě, ze gména Welehrad, magna munitio, Hradišě, munitus locus, z podánj o welikosti a sláwě Welehradu — Method sjdlil we Welehradě, juxta Weligrad, ubi cepit christianitas, *Boček* Cod. dipl. Mor. I. 113. d. a. 1030, Wielegrad ... ad fluentia fl. Moravae, *Dlugoš* I. 7., Meth. et Cyr. sedem pontificalem apud Wielogrod ponunt, *ib.* I. 85., Welehrad civitas primo, modo burgus, w list. kr. Ottokara I. 1228, 27 listop. — a g. okolnostj. Starj Welehrad zahynul w náwalu Uhrůw; nyněgšj Hradišě z rumu powstalo l. 1258.

³⁸⁾ *Fuld. Letop.* 869. o prospěchu Němcůw přewyšěně mluwj. *Hinc. Rem.* ap. *Pertz* I. 482 wyznává, že králowici aut nihili aut parum utilitatis egerunt, sed damnum maximum retulerunt. Sem i to náležj, že Swatopluk 870 ku Karlomanowi dobrowolně přešel: byl tedy nepokorený.

³⁹⁾ *Hinc. Rem.* ap. *Pertz* I. 482. Hludowicus pacem sub quadam conditione apud Windos obtinere procuravit.

⁴⁰⁾ Ann. Fuld. ap. *Pertz* I. 382.

⁴¹⁾ Ann. Fuld. ap. *Pertz* I. 382. *Hinc. Rem.* ib. I. 487. Regino I. 570 (na l. 860!). Ann. Xant II. 234. O nešťastném konci Rastice čti pamatný soud Němce Ludena w geho *Gesch. d. Teutsch.* VI. 116. Knjže tento slowe w Act. SS. pius, devotus, religiosus, princeps, u Christanna institutor et rector totius christianitatis aeq religionia benignus.

neyvýtečnejšj a o národ swůg neyzaslaužilejšj panownjk slowanský w celém 9tém stoletj! Karloman, wstaupiw s wogskem do opuštěné a bezbranné řjše gehu, rozsadiw německé aurednjky po všech městech a hradech, a swěři w spráwu země hrabatům Engelskalkowi a Wiljmowi, nawrátil se s poklady Rastislawowými radostně domů ⁴²⁾.

5. Mezi tjm i Swatopluk přjzněnj s nepřátely vlasti a národu brzo trpce zakusil. Ustanowenj vládaři zemštj, znamenawše nepowolnost gehu, obáwali se zrady, pročez geg gatého a swázaného vydali Karlomanowi. Morawané, takowýto nátisk těžce nesauce, pozdwišli se walně, obrawše sobě za wůdce kněze Slawoměra (Sclagamarus w Ann., Zlauimarus w list. 1062 u Bočka). Wálka se chýlila ku prospěchu Slowanůw. Swatopluk, ačkoli od sandu za newinného wyhlášený, od Karlomana dary poptěný a s wogskem německým ku pokořenj Morawanůw wyslaný, nabył w žaláři času i přjležitosti poznati lépe swé položenj u prostřed mezi národem swým a Franky. Srdce gehu hořelo žádostj pomsty. Wstaupiw do Morawy, potýkal se gen na oko se swými rodáky, a brzo na to, srozuměw se s nimi, obrátil zbraň swau proti Němcům. Porážka těchto byla nesmjrná: radost gegich nad mnoholetým wjtězstwjm obrátila se pogednau w hoře a kwjlenj ⁴³⁾. Swatopluk, předzwdage brozjej sobě kruté wálky, zmocnil se přátelským swazkem s Čechy: knjže Bořiwog poddal se w ochranu gehu. Král Ludwjg giž l. 872, sebraw odewšad wogska swá, poručil synu swému Karlomanowi bog wěsti se Swatoplukem: než tento, swjtěziw několikrát nad nepřátely, negen kraginu swau od nich oswobodil, nýbrž l. 873 sám do země německé wstaupil, a Karlomana odewšad skljičil. Král Ludwjg, newida giné pomoci a chtěge co neyspjš zastawiti nebezpečenstwj, zawřel mjr se Swatoplukem, gakž dobře mohl [874] ⁴⁴⁾. Tjm způsobem Swatopluk, upewniw swé panstwj, hleděl sláwy wznešeného strýce swého, owšem nechwalným způsobem na sebe přewedené, maudrým panowánjm, milowánjm národu a nade wšeccko přjsnau sprawedliwostj dosti-

⁴²⁾ Srow. *Palacký Gesch.* v. Böhm. I. 118 — 129.

⁴³⁾ Ann. Fuld. ap. *Pertz* I. 383. Omnis Noricorum laetitia de multis retro victoriis conversa est in luctum et lamentationem.

⁴⁴⁾ *Hinc. Rem.* ap. *Pertz* I: 496. Modo quo potuit. Bágy gsau, co Ann. Fuld. l. 874 (ap. *Pertz* I. 388) o poddanosti a poplatnosti Swatoplukowě tlachá. Možné, že dworané Ludwjkwowi takowými powjdkami se bawili. Srow. *Dobner Ann.* III. 157 — 158. Děgepisec českoslow. wždycky męg před očima prawdiwá a přepamatná slowa důmyslného Schlözera (Nest. III. 164.): An Nachrichten von diesen Begebenheiten fehlt es nicht; aber sie sind äusserst verworren, oft sich widersprechend, und was das Schlimmste ist, äusserst parteiisch. Hier stehen Deutsche gegen Slawen, wie Römer gegen Karthager: nur jene, die glücklichen Sieger, sprechen und prahlen und übertreiben, sagen gar aus Patriotismus Unwahrheit und vertuschen Wahrheit; altera pars kann nicht abgehört werden.